

Enhancing and Advancing Basic Learning and Education
in Bosnia and Herzegovina

ENABLE-BiH

**Unapređenje osnovnog učenja i obrazovanja
u Bosni i Hercegovini**

2016 – 2018.

Unapređenje osnovnog učenja i obrazovanja u Bosni i Hercegovini

Enhancing and Advancing Basic Learning and Education in Bosnia and Herzegovina

ENABLE-BiH

Projekat podržava Agencija za međunarodnu saradnju SAD-a (USAID), kao svesrdnu pomoć američkog naroda Bosni i Hercegovini, u namjeri da se unaprijedi i osnaži obrazovanje u Bosni i Hercegovini.

Puni naziv projekta:	Unapređenje osnovnog učenja i obrazovanja u Bosni i Hercegovini
Skraćeni naziv projekta:	ENABLE-BiH
Donator:	USAID BiH
Podnosilac prijave:	Save the Children US
Glavni implementator:	Save the Children za Sjeverozapadni Balkan
Partner u projektu:	21PSTEM
Period realizacije:	26.09.2016 – 25.09.2018.
Save the Children	Fatima Smajlović, menadžerica za implementaciju programa
Projektni tim:	Tatjana Slijepčević, menadžerica projekta ENABLE-BiH Sanja Handžar, koordinatorica projekta ENABLE BiH Maja Čvoro, asistentica u projektu ENABLE BiH

ŠTA JE „ENABLE-BiH“?

ENABLE-BiH je projekat koji podržava Agencija za međunarodnu saradnju SAD-a (USAID), kao svesrdnu pomoć američkog naroda Bosni i Hercegovini, u namjeri da se unaprijedi i osnaži obrazovanje u Bosni i Hercegovini.

CILJ PROJEKTA ENABLE-BiH

Opći cilj projekta jeste doprinijeti unapređenju ishoda učenja u osnovnom i opštem srednjem obrazovanju. ENABLE-BiH namjerava osigurati da učenici i učenice u BiH ovladaju ključnim kompetencijama neophodnim za učešće u ekonomiji zasnovanoj na znanju te postanu nosioci ekonomskog razvoja u budućnosti.

Cilj projekta će biti ostvaren putem:

- izrade Nacrta Operativnog nastavnog plana i programa (ONPP) za STEM kompetencije (prirodne nauke, tehnologija, inženjerstvo i matematika)** baziranog na Zajedničkoj jezgri nastavnih planova i programa (ZJNPP) definiranog na ishodima učenja i pratećih priručnika (Operativne smjernice za implementaciju ONPP-a za STEM kompetencije i Priručnik za obuku nastavnika i nastavnica u primjeni ONPP-a za STEM kompetencije) i
- izrade Standarda i Operativnih smjernica za PPDM - pedagoško-psihološko-metodičko-didaktičko obrazovanje nastavnika i nastavnica** na nastavničkim fakultetima te na svim drugim fakultetima na kojima se pripremaju stručnjaci i stručnjakinje različitih profila, koji se na svom osnovnom studiju specijaliziraju u disciplini koju su izabrali za predmet svojih studija, a koji se nikako ili u nedovoljnoj mjeri pripremaju za odgojno-obrazovni rad kao i izrade Priručnika za univerzitetske profesore.

Unapređenje osnovnog učenja i obrazovanja u Bosni i Hercegovini

Enhancing and Advancing Basic Learning and Education in Bosnia and Herzegovina

ENABLE-BiH

Projekat podržava Agencija za međunarodnu saradnju SAD-a (USAID), kao svesrdnu pomoć američkog naroda Bosni i Hercegovini, u namjeri da se unaprijedi i osnaži obrazovanje u Bosni i Hercegovini.

KLJUČNE KOMPONENTE PROJEKTA ENABLE-BiH

Identificiranje dvije ključne komponente, **STEM** i **PPDM**, na koje se oslanja projekat ENABLE-BiH rezultat su naglašene potrebe za promjenom pristupa u učenju i podučavanju učenika i učenica u osnovnom i opštem srednjem obrazovanju u BiH, prevazilaženju ograničenja nastave temeljene na predavanju, pamćenju i reprodukciji te pomaku ka savremenijim i inovativnijim pristupima u odgoju i obrazovanju.

- a) Potreba za mijenjanjem obrazovne paradigme posebno je izražena kada je riječ o područjima koja direktno utiču na cjeloživotni razvoj kompetencija za **STEM** - dinamičke kombinacije kognitivnih i metakognitivnih vještina, znanja i razumijevanja, komunikacijskih, intelektualnih i praktičnih vještina te etičkih vrijednosti koje pojedincima omogućavaju da se aktivno uključe i efikasno djeluju u području STEM-a - prirodnih nauka, tehnologije, inženjerstva i matematike, te odgovore na potrebe narastajuće STEM industrije i tržišta rada, a koje učenici i učenice u osnovnim školama i na nivou opšteg srednjoškolskog obrazovanja u BiH stižu unutar četiri, od ukupno osam, odgojno-obrazovnih područja definiranih u procesu razvoja Zajedničke jezgre nastavnih planova i programa na osnovu ključnih kompetencija: matematičko područje (5), područje prirodnih nauka (3), područje tehnike i informatike (5) i kroskurikularno i međupredmetno područje (8), odnosno, putem sadržaja nastavnih predmeta u osnovnoj školi i na nivou opšteg srednjoškolskog obrazovanja koje ova četiri područja pokrivaju (moja okolina, priroda, matematika, biologija, hemija, fizika, geografija, informatika, osnovi tehnike, tehnička kultura i dr.).

Ukoliko se nastavi praksa zastarjelog i fragmentiranog pristupa podučavanju učenika i učenica STEM znanjima i vještinama, bez logičnog i smislenog povezivanja i prožimanja različitih znanja koja učenici i učenice stižu unutar različitih odgojno-obrazovnih područja i njima pripadajućih nastavnih predmeta, odnosno ako se nastavi nastavna praksa koja ne doprinosi razvoju kognitivnih vještina i kapaciteta za kritičko razmišljanje, niti ostvarivanju dubljeg razumijevanja temeljnih koncepata i veće primjenjivosti znanja, u predstojećim decenijama BiH neće moći dovoljno koristiti potencijal mladih generacija za uključivanje i doprinos STEM industriji koja je u stalnom razvoju. Bez stvaranja osnove koja pokreće buduću radnu snagu da dostigne svoj puni potencijal, BiH će nastaviti da zaostaje za drugim evropskim narodima u ispunjavanju svojih ekonomskih i društvenih potreba.

- b) Nastavni proces kojem se teži u svim odgojno-obrazovnim područjima, a u čijem su središtu učenici i učenice, zahtijeva promjenu uloge nastavnika i nastavnica od onih koji „predaju lekcije“ ka onima koji facilitiraju, olakšavaju i pospješuju proces učenja tako što kod učenika i učenica podstiču razvoj viših razina mišljenja, samostalno učenje i rješavanje problema, osiguravaju veću uključenost učenika i učenica u proces učenja i kvalitetnije interakcije s vršnjacima i vršnjakinjama, nastavnicima i nastavnicama i sadržajima učenja, osposobljavaju učenike i učenice da samostalno istražuju, propituju i dolaze do odgovora, kritički razmišljaju i primjenjuju naučeno. Ukratko, podizanjem kvaliteta **PPDM** kompetencija - pedagoško-psihološko-didaktičko-metodičkih kompetencija nastavnika i nastavnica osigurat će se upotreba adekvatnih metoda u nastavi i aktivan pristup usvajanju znanja, vještina i stavova te poboljšanje ishoda učenja.

Stoga je primarna svrha PPDM komponente projekta podizanje i ujednačavanje standarda kvaliteta i usklađivanje programa obuke budućih nastavnika i nastavnica u okviru pedagoške grupe predmeta u toku njihovog inicijalnog obrazovanja na nastavničkim fakultetima, kao i na svim drugim fakultetima čiji svršeni studenti naknadno stižu dopunsko obrazovanje za pedagoški rad kako bi pristupili nastavničkoj profesiji u osnovnom, srednjem obrazovanju, te unapređenje programa usavršavanja nastavnika s ciljem podizanja kvalitete odgojno-obrazovnog procesa i ishoda učenja u osnovnim i srednjim školama u BiH.

Unapređenje osnovnog učenja i obrazovanja u Bosni i Hercegovini

Enhancing and Advancing Basic Learning and Education in Bosnia and Herzegovina

ENABLE-BiH

Projekat podržava Agencija za međunarodnu saradnju SAD-a (USAID), kao svesrdnu pomoć američkog naroda Bosni i Hercegovini, u namjeri da se unaprijedi i osnaži obrazovanje u Bosni i Hercegovini.

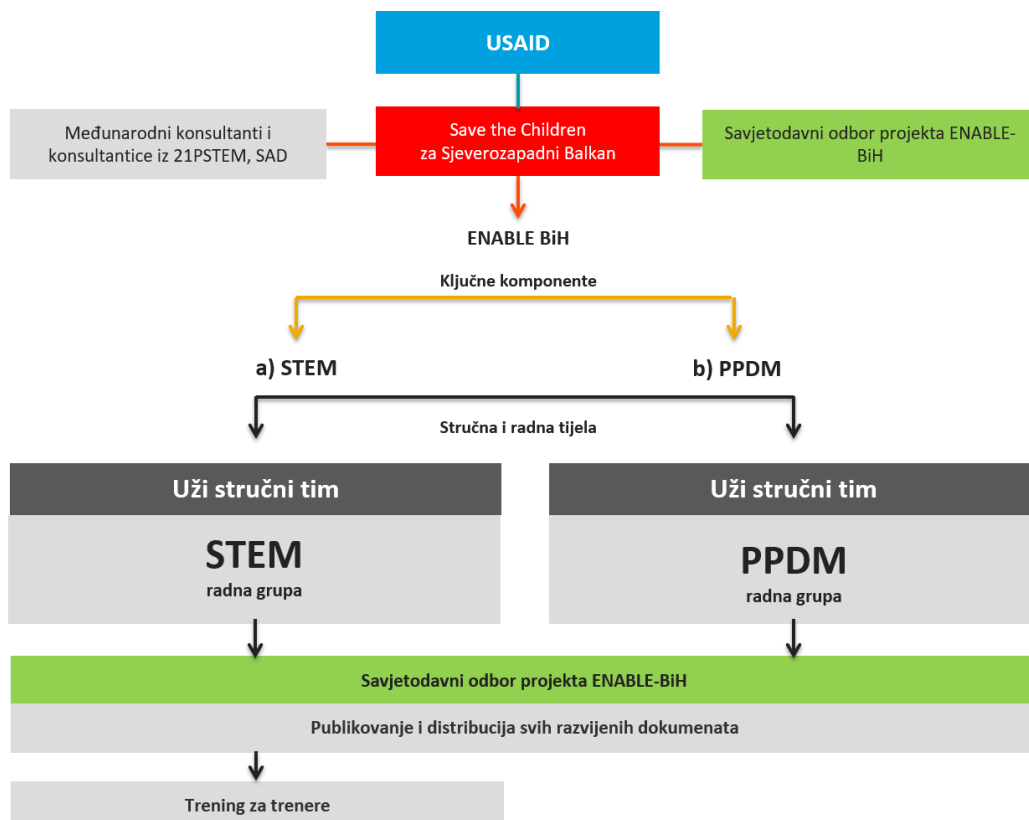
OKVIR DJELOVANJA PROJEKTA ENABLE-BiH

U partnerstvu i bliskoj saradnji s ključnim institucijama u BiH (Ministarstvo civilnih poslova BiH, Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta, entitetska i kantonalna ministarstva obrazovanja, Odjel za obrazovanje Brčko distrikta), univerzitetima u Sarajevu, Mostaru, Banjoj Luci, Zenici i Tuzli, međunarodnim stručnjacima i stručnjakinjama iz SAD-a (21PSTEM) i domaćim stručnjacima i stručnjakinjama te predstavnicima i predstavnicama organizacija civilnog društva, organizacija za međunarodnu saradnju i škola u BiH (OSCE, UNICEF, FOD BiH, CIVITAS, Step by Step) **Save the Children će oformiti i podržati rad Savjetodavnog odbora projekta (SOP-a), kao i dvije radne grupe – STEM radna grupa i PPDM radna grupa – čijim djelovanjem će rukovoditi uži stručni timovi sačinjeni od međunarodnih i domaćih stručnjaka i stručnjakinja – u izradi nacrtu ključnih dokumenata i njihovom predstavljanju zainteresiranim stranama i dostavljanju relevantnim akterima na razmatranje i usvajanje.**

ENABLE-BiH će u drugoj godini projektnih aktivnosti direktno podržati razvoj STEM kompetencija kod djece i mladih od 10 do 24 godine putem podrške EXIT Centru, nevladinoj organizaciji iz Banja Luke u osnivanju ROBOKIDS Centra – posebnog vannastavnog programa koji ima za cilj stvoriti priliku za dubinsko učenje i razvoj kritičkog mišljenja u oblasti prirodnih nauka, matematike, inženjerstva i tehnologije, te kod djece i mladih razviti strast prema STEM-u i zainteresovanost za dalje obrazovanje i poslove u području STEM-a.

Shematski prikaz okvira djelovanja predstavljen je na **Slici 1**, dok je shematski prikaz okvira djelovanja sa opisom uloge i odgovornosti stručnih i radnih tijela u projektu, kao i koraka koji će biti poduzeti u obje komponente projekta ENABLE-BiH predstavljen na **Slici 2**.

Slika 1

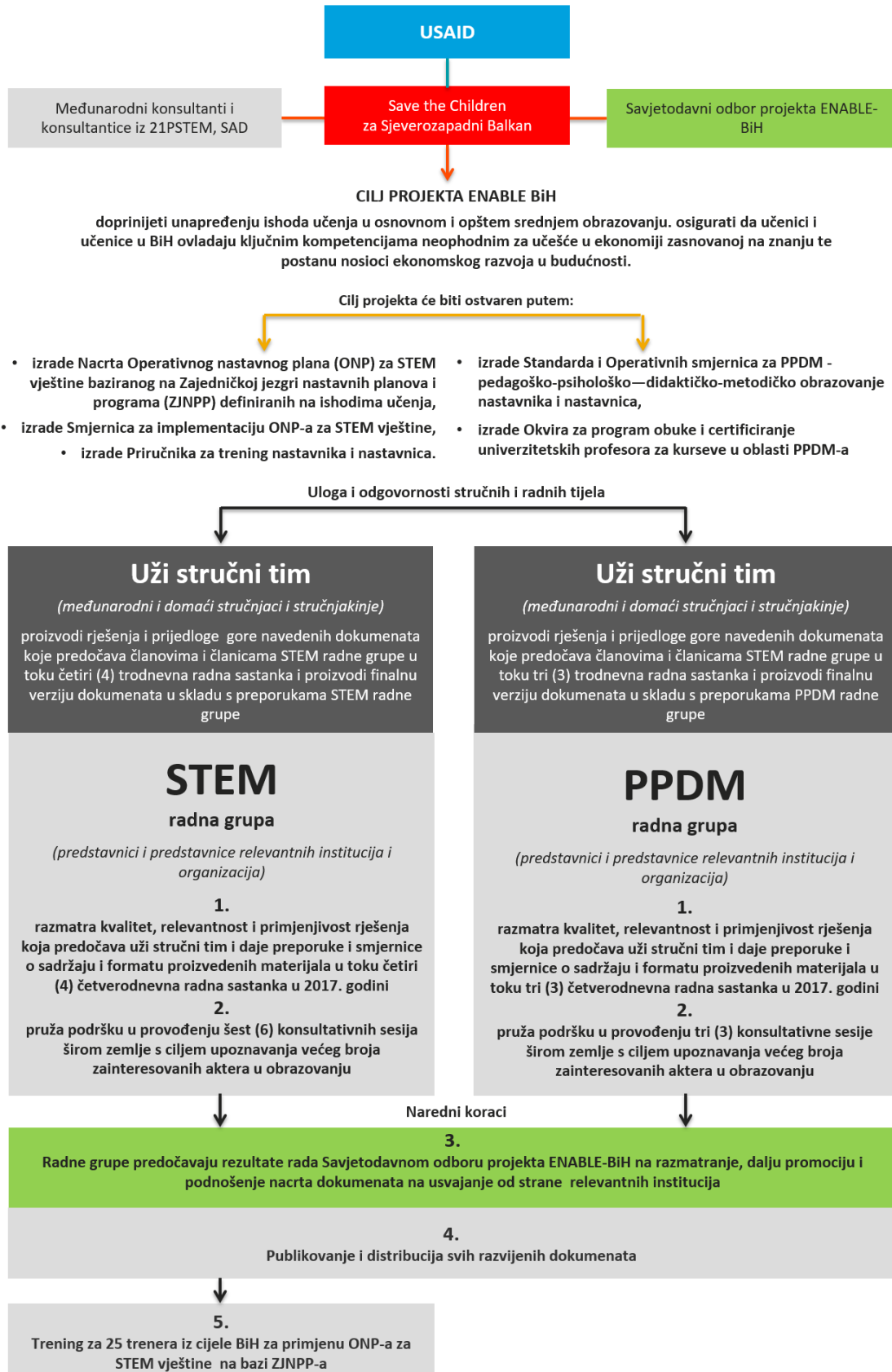
Unapređenje osnovnog učenja i obrazovanja u Bosni i Hercegovini

Enhancing and Advancing Basic Learning and Education in Bosnia and Herzegovina

ENABLE-BiH

Projekat podržava Agencija za međunarodnu saradnju SAD-a (USAID), kao svesrdnu pomoć američkog naroda Bosni i Hercegovini, u namjeri da se unaprijedi i osnaži obrazovanje u Bosni i Hercegovini.

Slika 2

Unapređenje osnovnog učenja i obrazovanja u Bosni i Hercegovini

Enhancing and Advancing Basic Learning and Education in Bosnia and Herzegovina

ENABLE-BiH

Projekat podržava Agencija za međunarodnu saradnju SAD-a (USAID), kao svesrdnu pomoć američkog naroda Bosni i Hercegovini, u namjeri da se unaprijedi i osnaži obrazovanje u Bosni i Hercegovini.

ULOGE I ODGOVORNOSTI SAVE THE CHILDREN PROJEKTOG TIMA

- **Fatima Smajlović, menadžerica za implementaciju programa**, uključena je u aktivnosti ENABLE-BiH projekta u iznosu od 25% ukupnog radnog vremena. Imajući u vidu vodeću ulogu u provođenju visokokvalitetnih programa, Menadžerica za implementaciju programa odgovorna je osiguravanje tehničkog i operativnog kvaliteta implementacije projektnih aktivnosti. To uključuje posebnu pažnju za strateško pozicioniranje Projekta, sinergiju s drugim obrazovnim projektima, posebno onim koji su u vezi sa ishodima učenja, održavanje i unapređenje postojećih odnosa s obrazovnim institucijama i mrežama korisnim za Projekat i njegove svrhe. Zbog svoje visoke razine uključenosti u razvoj i primjenu ishoda učenja putem Save the Children programa, Menadžerica za implementaciju programa ključna je osoba koja okuplja sve zainteresirane strane za uspješno ostvarivanje ciljeva projekta.
- **Tatjana Slijepčević, menadžerica projekta ENABLE-BiH**, odgovorna je za sveukupno provođenje aktivnosti, koordinaciju i komunikaciju sa zainteresovanim stranama i relevantnim obrazovnim akterima, izvještavanje prema donatoru, pripremanje Plana aktivnosti za cjelokupni Projekat, redovno komuniciranje sa osobljem u Projektu, partnerom iz Sjedinjenih Američkih Država, kao i s domaćim stručnjacima i stručnjakinjama i konsultantima i konsultanticama iz SAD-a. Menadžerica projekta ENABLE-BiH je odgovorna za budžet i svakodnevni monitoring projektnih troškova, nadziranje provođenja aktivnosti, pružanje odgovarajućih informacija za procjenu kvaliteta provođenja aktivnosti, monitoring i evaluaciju.
- **Sanja Handžar, koordinatorica projekta ENABLE-BiH**, odgovorna je za svakodnevnu implementaciju aktivnosti, logističku i pravovremenu pripremu aktivnosti, nabavku roba i usluga, komunikaciju sa ostalim osobljem u Projektu, kao i facilitiranje komunikacije s konsultantima i konsultanticama iz SAD-a. Koordinatorica projekta je odgovorna za osiguravanje nesmetane implementacije svih planiranih aktivnosti, pružanje odgovarajućih ulaznih informacija za potrebe monitoringa, evaluacije i izvještavanja.
- **Maja Čvoro, asistentica u projektu ENABLE-BiH**, pruža logističku i administrativnu podršku Menadžerici i Koordinatorici tokom projektnih aktivnosti. Odgovorna je za nabavku, ugovore (pokrivanje putnih troškova stručnjaka i stručnjakinja), korespondenciju, pripremu naloga za plaćanje i druge administrativne i logističke zahtjeve koji mogu nastati za vrijeme provedbe projekta.
- **Ured Save the Children za Sjeverozapadni Balkan** i njegov viši menadžment tim će pružiti ENABLE-BiH projektnom timu podršku i neophodno usmjeravanje, kao svoju tehničku i operativnu ekspertizu kada su u pitanju obrazovanje, finansije, zagovaranje, odnosi s medijima, monitoring i evaluacija i nabavke, kada je to potrebno.